

גזרת נע"ו/י – דף ניווט

עיינו במסמך "גזרת נע"ו/י (נחי ע"ו/י)" והשלימו את דף הניווט בעשר התחנות שלפניכם.

גזרת נע"ו/י (נחי ע"ו/י)

לגזרה זו שייכים כל הפעלים שעה"פ שלהם היא וי"ו או יו"ד, למשל: ק-ו-מ, ר-ז-צ, ש-ז-ר, ר-ז-ב, ב-ז-ג

עבר	הווה	עתיד
קָם, קָם, שָׁר	קָם, קָם, שָׁר	יָסוּם / יָסוּם / יָשִׁיר
נָסוּם, נָסוּג	נָסוּם, נָסוּג	יָסוּם, יָסוּג
הָסִים, הָסִין	מָסִים, מָסִין	יָסִים, יָסִין
הוּסַם, הוּסַן	מוּסַם, מוּסַן	יוּסַם, יוּסַן

בכל הזמנים: תבנית **XX** (חולם מלא, לה"פ מוכפלת) – עוֹדָד / עוֹדָד / התעוֹדָד

עוֹדָדוּ אֶת הַרְצוֹת

ציווי

קָף – רוֹץ! רוֹצִי! רוֹצִי! רוֹצִי! רוֹצִי! רוֹצִי! /
 שִׁים! שִׁימי! שִׁימו! שִׁמְנָה!
 קָף – הַסּוּג! הַסּוּגִי! הַסּוּגִי! הַסּוּגִי! הַסּוּגִי!

המסמך המלא נמצא באתר העברית ariel72.com

תחנה ראשונה – כָּףִי הַסֵּרָה (הַדְּמָה צָף כִּי בְּנִין קָף)

לגזרת נע"ו/י שייכים כל השורשים שעה"פ שלהם (אות השורש ה _____) היא וי"ו או יו"ד (ו או י). בדרך כלל וי"ו או יו"ד בגזרה זו הן נחות ובמקרים מסוימים הן חסרות.

נוכל להדגים זאת בבניין קל שבו פעלים בזמן עתיד מגלים וי"ו או יו"ד נחות / חסרות (הקיפו את התשובה הנכונה), ואילו בזמנים עבר ו- _____ הוי"ו או היו"ד הן חסרות. כך למשל, מן השורש ג-ו-ר הפועל בעבר ובהווה הוא _____ (עה"פ וי"ו חסרה), ואילו בזמן עתיד ובשם הפועל רואים את הוי"ו, אך היא נחה: _____ (ג-ו-ר, נסתר, עתיד); _____ (ג-ו-ר, שם פועל).

דוגמה נוספת: מן השורש ר-י-ב הפועל בעבר ובהווה הוא _____ (עה"פ יו"ד חסרה), ואילו בזמן עתיד ובשם הפועל רואים את היו"ד, אך היא נחה: _____ (ר-י-ב, נסתר, עתיד); _____ (ר-י-ב, שם פועל).

תחנה שנייה – עה"פ שאר הבניינים

בשאר הבניינים הנוטים על דרך הגזרה אנו רואים ו או י נחה בעה"פ. * בפעלים המודגשים במשפטים (1)-(5) הקיפו רק את עה"פ הנחה. ציינו את השורש ואת הבניין של כל הפעלים המודגשים.

- (1) החשדות נגד ראש הממשלה ? ד ו נ ו בבית המשפט. ע-ה: _____, בניין: _____
- (2) בני המשפחה ה ס י ר ו את המסכות לאחד הבידוד. ע-ה: _____, בניין: _____
- (3) משה מ ת ל ו צ י. ע-ה: _____, בניין: _____
- (4) נ ו פ פ נ ו בדגל ישראל. ע-ה: _____, בניין: _____
- (5) הגשר של האויב מ ו ט ט על ידי הצבא. ע-ה: _____, בניין: _____
- (6) לפעמים הבעיה אינה מו ב נ ת בתחילה. ע-ה: _____, בניין: _____

*בבניין הופעל הוי"ו היא חלק מהקידומות הו מו יו המציינות את זמן הפועל.

תחנה שלישית – זכרות הציווי התבוננו בתמונת הרצות שבעמוד 1 במסמך.

שלושת הפעלים בכותרת "**הפון! הכן! רויץ!**" שבתמונת הרצות הם בדרך ה-_____. הפועל ה**פון** הוא בבניין _____, הפועל _____ בבניין קל, ואילו הפועל ה**כן** הוא בבניין _____.

בצד התמונה מסתתרת עוד צורת ציווי והיא: _____ בבניין _____.

המילה רצות היא צורת _____ שכן היא עשויה לשמש הן כפועל הן כשם עצם. אתלטיות המתחרות בריצה למרחקים קצרים נקראות גם אָצְנִיּוֹת (בנטייה: אָצוּ, אָצְנִית, אָצְנִים). מילה זו גזורה מן השורש א-ו-צ וממנו פעלים בבניינים קל, הפעיל והופעל. כתבו את הפעלים בזמן עבר, גוף נסתר. _____ (קל); _____ (הפעיל); _____ (הופעל).

תחנה רביעית – ציווי מוארק (akaf רות)

בעברית המקראית ובעברית של לשון השירה אנו פוגשים צורות פועל מוארכות בסיומת סה (קמץ-ה"א). צורות אלה הן צורות מודאליות המביעות את עמדת הדובר או את כוונתו, למשל: קריאה לפעולה או זיכרון; הכאת אכאן או אכאן; איסור; או זיכרון אכאן. השלימו את הקטעים.

<p>2. לפניכם הבית הראשון מתוך שירו של שמואל בס "שירה הנוער".</p> <p style="text-align: center;"></p> <p>שִׁירָה הַנְּעֵר, שִׁיר עֲתִידְנוּ: שִׁיר הַתְּחַדְּשִׁית, בְּנָנוּ וְעֵלֶיהָ. מִן הַגּוֹלָה יִנְהָרוּ אַחֵינוּ, אָרֶץ מוֹלְדֶת קָמָה לַתְּחִיָּה!</p> <p>הדובר בשירו של בס פונה אל הנוער בצורת הציווי המוארך _____ . מטרתו היא לדרבן את בני הנוער ל _____ .</p> <p>צורת הציווי הרגילה של פועל זה היא: _____ !</p>	<p>1. לפניכם שיר הילדים הידוע "פֶּרֶשׁ" מאת חיים נחמן ביאליק.</p> <p>רויץ, בְּרִסוּסִי, רויץ וְדָהָר! רויץ בְּבִקְעָה, טוס בְּהָר! רויץ, טוֹסָה, יוֹם וְלַיְלָה – פֶּרֶשׁ אֲנִי וּבְרִחִיל! בבית I משתמש הדובר בשלוש צורות ציווי רגילות: צורה אחת מגזרת השלמים: _____, ושתי צורות מגזרת נעו"י: _____ ו- _____ .</p> <p>בבית II הדובר משתמש בשתי צורות ציווי מוארך מודאליות: _____ ו- _____ כדי להביע _____ .</p>
---	--

תחנה חמישית – שמות הפעולה

בעמודה הימנית בטבלה שלהלן שמות הפעולה בבניינים השונים, וליד כל אחד מהם מצוין הפועל שממנו נגזר שם הפעולה. השלימו את העמודה השמאלית של הטבלה במקומות החסרים (1)-(9).

שם הפעולה והפועל	הבניין
שִׁירָה (שָׁר)	קל
הִטָּסָה (הִטִּיס)	הפעיל
אִיתוּת (אוֹתַת)	פיעל
שׁוֹטָטוֹת (שׁוֹטֵט)	
הִתְרוֹמְמוֹת (הִתְרוֹמֵם)	התפעל

שִׁירָה מן הפועל (שָׁר)	[ל-ו-ג] ← (1) _____ מן הפועל (2) _____
הִטָּסָה מן הפועל (הִטִּיס)	[פ-ו-ק] ← (4) _____ מן הפועל (5) _____
אִיתוּת מן הפועל (אוֹתַת)	[ע-ו-ד] ← (6) _____ מן הפועל (7) _____
שׁוֹטָטוֹת מן הפועל (שׁוֹטֵט)	[ר-ו-מ] ← (8) _____ מן הפועל (8) _____
הִתְרוֹמְמוֹת מן הפועל (הִתְרוֹמֵם)	[ב-י-ג] ← (9) _____ מן הפועל הִתְבוֹנֵן

תחנה שישית – הרחבות לבניין קל

רוב הפעלים בבניין קל נוטים במשקל **פֻעַל**, לדוגמה קם, רב או נס (נקדו את האות הראשונה בפעלים אלה), אך ישנם שישה פעלים יוצאי דופן הנוטים במשקלים אחרים. * שלושה פעלים במשקל _____ – מות, ער, כן (נקדו את האות הראשונה בפעלים) – המנוקדים בצירי (תנועת e). **אנשים** **בָּנִים** הם אנשים ישרים, וביחיד נקרא לאדם ישר _____, ולא "בָּנָה". (מי שמכנה אדם ישר "בָּנָה" עושה אנלוגיה שגויה לשמות בגזרת _____, כגון גָּאָה, לָאָה או פָּהָה). * שלושה פעלים אחרים במשקל **פֻעַל**, והם: בוש, טוב ו- _____ המוכרים לנו בעיקר בלשון המקרא.

* כל אחת מצורות הבינוני **פֻעוּל** – לוט, בור, סוד, מוג, סוג – משמשת חלק מניב. על **אדם בעל זיכרון יוצא דופן** אומרים: " _____ "; על **עניין לא ברור** או על **דבר מוסתר** אומרים שהוא _____; **אדם חסר השכלה או יָדַע** מכנים _____; אנשים **פחדנים** הם _____; ודרך **מגודרת** בשושנים היא דרך _____ (ברכה להצלחה).

תחנה שביעית – הרחבות לבניין נפעל

סימן ההיכר של פעלים בבניין **נפעל** בעבר ובהווה הוא מוספית נו"ן בקמץ נָ (למשל: נָסוּג), ואילו בעתיד, בציווי ובשם הפועל סימן הזיהוי הוא תבנית ה"סולם" (חיריקדגשחולם). השתמשו בתבנית הסולם כדי לנקד את צורות העתיד, הציווי ושם הפועל של הפועל **נָסוּג**: יסוג, הסוג! להסוג. ישנם כמה פעלים הנוטים בתבנית הסולם גם בזמנים עבר והווה, למשל הפועל _____ מן השורש **מ-ו-ל** או הפועל נָזוּן מן השורש _____.

תחנה שמינית – צורות באנלוגיה

מִפִּין צורות הבינוני האלה בבניין _____ – נְלוּשׁ, נְדוּן, נְזוּק וְנְצוּד – הצורה _____
 יוצאת דופן מבחינת הגזרה, שכן היא שייכת לגזרת _____ והשורש שלה הוא: _____.
 שאר הצורות שייכות לגזרת _____. ומהו השורש של המילה נְצוּל? _____.
 המשמעות המשותפת לכל צורות הבינוני האלה היא **פעיל / סביל** (הקיפו את התשובה הנכונה).
 הפועל הוֹזִיל נוטה באנלוגיה לגזרת _____, אך הוא שייך למעשה לגזרת נע"ו/י שכן
 השורש שלו הוא _____.

תחנה תשיעית – בניין הפעיל (דמיון בין צורות)

לפעלים בבניין הופעל בגזרת נע"ו/י ובגזרת נפ"יו צורה דומה. בתחילת פעלים אלה הברת או
 בזמנים השונים. הצליל u בעברית (קיבוץ או שורוק) הוא הצליל המִבְטָא את משמעות הסביל. ניתן
 לזהות את הגזרה שאליה שייכים פעלים בבניין הופעל על ידי מציאת הפועל בבניין _____
 המִבְטָא את משמעות הפעיל. כך למשל, ניתן לדעת שהפועל הוֹכֵן שייך לגזרת _____ שכן
 צורת הפעיל שלו היא הִכִּין, ואילו הפועל _____ שייך לגזרת נפ"יו/ו שכן צורת הפעיל שלו
 היא הוֹרִיד. זיהוי השורש של פעלים אלה עשוי אף הוא לגלות לנו לאיזו גזרה הם שייכים.
 קְתְבוּ ליד כל משפט את צורת הפעיל ואת הגזרה של כל אחד מן הפעלים בבניין הופעל.

- משה הקטן הוֹנֵק על ידי שפחה מצרית. צורת הפעיל: _____ : הצורה: _____
- האורחים המכובדים הוֹלְנוּ בבית ראש העיר. צורת הפעיל: _____ : הצורה: _____
- התינוק החמוד הוֹשֵׁב בכיסא הבטיחות. צורת הפעיל: _____ : הצורה: _____
- האוצר האבוד הוֹשֵׁב לבעליו החוקיים. צורת הפעיל: _____ : הצורה: _____

תחנה עשירית – הבניינים הכבדים

לבניינים הכבדים – פיעל, פועל והתפעל – בגזרת נע"ו/י שתי נטיות: נטייה על דרך הגזרה
 במשקלים פוֹלֵל, פוֹלָל והתפּוֹלֵל ונטייה על דרך השלמים. צְרוּ פעלים לפי המידע הדקדוקי בכל
 סעיף. בסעיפים ג-ד קבעו אם הפועל שיצרתם נוטה על דרך הגזרה או על דרך השלמים.

- א. ק-ו-מ, התפעל, עבר, נסתר: _____ / צֶדֶק הַצְלָה / צֶדֶק הַשְׁמִיט
- ב. ק-ו-מ, התפעל, עבר, נסתר: _____ / צֶדֶק הַצְלָה / צֶדֶק הַשְׁמִיט
- ג. מ-י-נ, פיעל, הווה, נוכחים: _____ / צֶדֶק הַצְלָה / צֶדֶק הַשְׁמִיט
- ד. צ-ו-ת*, פיעל, עתיד, מדברים: _____ / צֶדֶק הַצְלָה / צֶדֶק הַשְׁמִיט

*משמעות פעלים מן השורש צ-ו-ת היא להאזין בסתר לדברי אחרים.

עבודה נעימה ☺

כתב, ערך והגיה: אריאל חסון, תיכון הגימנסיה הריאלית – ראשון לציון